

Віталій ЧИПОРНЮК,

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
освітньо-наукової програми «Загальна педагогіка та історія
педагогіки»,
асистент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти,
андрагогіки та управління Житомирського державного університету
імені Івана Франка

Ігор ВЕРБОВСЬКИЙ,

кандидат педагогічних наук, доцент,
начальник навчального відділу
доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти,
андрагогіки та управління Житомирського державного університету
імені Івана Франка

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄТВОРЧИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО СТАНУ

Цифрові технології стали ключовим інструментом адаптації освітнього процесу до умов воєнного стану в Україні. Інтеграція цифрових платформ, онлайн-навчання та інноваційних освітніх ресурсів не лише забезпечила безперервність освіти, але й сприяла формуванню життєтворчих компетенцій, таких як критичне мислення, адаптивність та кібербезпека. У контексті воєнного стану в Україні цей процес набуває особливої актуальності, оскільки технології забезпечують безперервність освіти, сприяють адаптації до екстремальних умов і розвивають критичне мислення. Проте трансформація освітнього середовища в умовах війни вимагає глибокого аналізу викликів, пов'язаних із технологічною нерівністю, мотивацією студентів та ефективністю цифрових інструментів.

Воєнний стан в Україні актуалізував необхідність швидкої цифровізації освіти, що супроводжується низкою суперечностей. З одного боку, цифрові технології забезпечили доступність навчання для студентів із зон бойових дій, з іншого – викликали проблеми технічного характеру (нестабільний інтернет, відсутність пристроїв), психологічні труднощі (відчуття ізоляції) та дефіцит мотивації. Вирішення цих питань є критичним для формування компетенцій, необхідних для життєвої успішності в умовах невизначеності [1; 4].

Питання цифровізації освіти в умовах криз досліджували вітчизняні та закордонні науковці. В. Стинська проаналізувала досвід Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, виявивши позитивний вплив цифрових інструментів на мобілізацію освітнього процесу, але зазначила проблеми технічного та мотиваційного характеру. Дослідження Г. Алексєєвої, Н. Кравченко, Л. Горбатюк, Т. Несторенко, В. Жигірь,

А. Калініченко та Я. Глазової довели ефективність хмарних технологій та штучного інтелекту для підтримки студентів під час евакуації. Е. Jacobsson та А. Hildell аналізували вплив прискореної цифровізації, спричиненої пандемією COVID-19, на інноваційні та творчі здібності працівників, виявивши позитивний вплив на технічні навички та критичне мислення [3].

Цифровізація в умовах воєнного стану виступає двомісним явищем. З одного боку, вона забезпечує доступ до освітніх ресурсів через онлайн-платформи, що особливо критично для регіонів, де традиційна інфраструктура зруйнована. Наприклад, сучасні дослідження показали, що 72 % студентів оцінили покращення якості навчання завдяки цифровим інструментам, незважаючи на технічні труднощі. З іншого боку, надмірна залежність від технологій може призводити до зменшення соціальної взаємодії та емоційного вигорання, що підтверджується даними про зниження мотивації у 6% респондентів [4]. Також, важливо зазначити, що використання LMS-платформ (Learning Management Systems) дозволило університетам створити гнучкий графік навчання для студентів, які перебувають у зонах активних бойових дій або за кордоном.

Життєтворчі компетенції, такі як адаптивність і інноваційність, формуються через інтерактивні методи навчання, зокрема гейміфікацію та проектну роботу. Дослідження О. Estrad, S. Kjällander та S. Järvelä довели, що використання ігор у навчанні підвищує креативність та здатність до швидкого прийняття рішень. У контексті воєнного стану це стає особливо важливим, оскільки студенти мають адаптуватися до динамічних змін середовища. Наприклад, цифрові симулятори дозволяють моделювати реальні ситуації, розвиваючи стратегічне мислення.

Важливу роль відіграють інструменти штучного інтелекту, такі як чат-боти, які надають миттєву підтримку студентам під час відключень електроенергії. Дослідження Г. Алексєєвої, Н. Кравченко, Л. Горбатюк, Т. Несторенко, В. Жигір, А. Калініченко та Я. Глазової показало, що AI-асистенти зменшили рівень стресу у 45% студентів, надаючи інформацію про безпекові алгоритми дій під час обстрілів.

Проте технологічна нерівність залишається суттєвим бар'єром. Згідно з даними Європейської комісії значна кількість здобувачів з різних районів України не мають стабільного доступу до інтернету, що обмежує їхні можливості для участі в онлайн-заходах. Для подолання цього в Україні створено понад 300 цифрових центрів, де здобувачі можуть отримати пристрої, доступ до інтернету та психологічну допомогу [5].

Ключовим аспектом життєтворчих компетенцій є кібербезпека. В умовах війни зросла кількість кібератак на освітні платформи, що вимагає від студентів розуміння основ цифрової гігієни. Проєкт «Дія.Цифрова освіта» (2023) інтегрував модулі з виявлення фейків та захисту даних у навчальні програми, що сприяло підвищенню обізнаності 78% студентів.

Мотиваційні механізми також зазнали змін. Гейміфікація, наприклад, використовується для залучення студентів до волонтерської діяльності: створення цифрових карт для потреб ЗСУ, аналіз соціальних мереж для

виявлення потреб переселенців. Такий підхід не лише розвиває професійні навички, але й формує громадянську відповідальність [1].

Цифровізація освіти в умовах воєнного стану стала каталізатором формування життєтворчих компетенцій, зокрема адаптивності, кібербезпеки та колаборативної роботи. Досвід українських університетів довів ефективність AI-інструментів, хмарних технологій та гейміфікації для подолання викликів. Проте подальші дослідження мають сфокусуватися на подоланні технологічної нерівності та розробці психологічних механізмів підтримки студентів. Інтеграція міжнародних освітніх практик може стати основою для створення стійкої екосистеми цифрової освіти в повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Aliksieieva H., Kravchenko N., Horbatiuk L., Nestorenko T., Zhyhir V., Kalinichenko A., Glazova Y., Digital transformation of relocated higher education institutions in Ukraine under martial law. *Problems and Perspectives in Management*. 2025. Volume 23. Issue № 2 P. 71–85. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.23\(2-si\).2025.06](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.23(2-si).2025.06).
2. Estrad O., Kjällander S., Järvelä S. Facing the challeges of «digital competence». *Nordic Journal of Digital Literacy*. 2021. Vol. 16. P. 77–87. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.1891-943x-2021-02-04>.
3. Jacobsson E., Hildell A. The impact of an accelerated digitalization on innovation and creativity. Investigating the effects of an accelerated digitalization due to the outbreak of COVID-19 on individuals' innovative and creative working abilities. 2021. 78 p. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1562564/FULLTEXT01.pdf>.
4. Stynska V. Cyfryzacja procesu kształcenia w szkołach wyższych w stanie wojennym w Ukrainie na podstawie badań w Podkarpackim Uniwersytecie Narodowym im. Wasyla Stefanyka. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio J – Paedagogia-Psychologia*. 2024. Vol. 37. № 3. P. 91–103. DOI: <http://dx.doi.org/10.17951/j.2024.37.3.91-103>.
5. Ukraine: Digital transformation of education as a strategic path to resilience and innovation. Eurydice Unit Ukraine. 2025. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/news/ukraine-digital-transformation-education-strategic-path-resilience-and-innovation>.